

Factsheet Mondelinge Vraag

Onderwerp: "Utrecht maakt vestiging nieuwe tabakszaken voor zeker een jaar onmogelijk" van kamerlid Mohandis (PvdA) Bron van artikel: NOS, 9-6-2023 Naam dossierhouder: 5.1.2e Telefoonnummer dossierhouder: 5.1.2e	
Samenvatting van onderwerp dat voorligt	• Het nieuwsbericht maakt melding van het feit dat Utrecht met een voorbereidingsbesluit de vestiging van nieuwe tabaksspeciaalzaken voor zeker een jaar onmogelijk maakt. • N.a.v. dit besluit heeft de verantwoordelijk wethouder Eelco Eerenberg (D66) een brief aan u gestuurd waarin erop wordt aangedrongen haast te maken met de uitvoering de twee onlangs aangenomen Tweede Kamer-moties betreffende het beperken van tabaksverkooppunten in gemeenten.
De context van het onderwerp	Het besluit uit Utrecht, dat voor publicatie al bij u bekend was, heeft veel nieuwsoutlets gehaald. In uw Kamerbrief 'Op weg naar een rookvrije generatie'¹ heeft u aangekondigd dat na het verbieden van tabaksverkoop in supermarkten in 2024, de verkoop van vapes is voorbehouden aan tabaksspeciaalzaken in 2025. Vervolgens zal tabaksverkoop niet meer mogelijk zijn in tankstations per 2030, waarna als verkooppunten gemakszaken (zoals bijvoorbeeld Primera's) en tabaksspeciaalzaken overblijven. Per 2032 is tabaksverkoop voorbehouden aan louter tabaksspeciaalzaken. Dit jaar zijn er in de Tweede Kamer twee moties ingediend (Kuik/Van Esch² en Mohandis c.s.³) die de regering oproepen tot het uitwerken van alternatieven om het aantal verkooppunten te verminderen. Het gaat hierbij om een optionele bevoegdheid voor gemeenten om de vestiging van nieuwe tabakszaken te beperken en om het uitwerken van een vergunningplicht waarbij gemeenten een maximumaantal verkooppunten per wijk kunnen hanteren. In de gemeente Utrecht bereikten signalen het stadsbestuur dat supermarkten zelf nieuwe tabakszaken zouden openen om het verkoopverbod in supermarkten te omzeilen. In afwachting van de uitwerking van de moties omtrent de beperking van nieuwe tabaksverkooppunten neemt de Gemeente Utrecht het besluit om voor zeker een jaar nieuwe tabaksspeciaalzaken te weren.
Wat vinden wij van het bericht?	Het valt te prijzen dat gemeentes lokale initiatieven ontplooiën om de rookvrije generatie dichterbij te brengen. Het verminderen van verkooppunten was een primair doel uit het Nationaal Preventieakkoord. Het is goed dat gemeenten hieraan bij proberen te dragen. Tegelijkertijd is het economisch aannemelijk dat wanneer de supermarkten, verantwoordelijk voor meer dan de helft van de landelijke tabaksomzet, stoppen met tabaksverkoop, dat er nieuwe winkels zullen openen om de vrijgevallen omzet op te vangen. Dit is ook voorzien in het in opdracht van uw ambtsvoorganger uitgevoerde onderzoek van SEO Economisch Onderzoek⁴.

¹ Kamerstukken II 2022/23, 32011, nr. 97

² Kamerstukken II 2022/23, 32793, nr. 658

³ Kamerstukken II 2022/23, 32793, nr. 667

⁴ Kamerstukken II 2021/22, 32011, nr. 29

	Hoewel nieuwe verkooppunten zullen openen, is de verwachting dat het aantal nieuw te openen verkooppunten sterk achterblijft bij het aantal verdwenen verkooppunten. Daarnaast wijst contact met Gemeente Utrecht uit dat het voorbereidingsbesluit enkel toeziet op tabaksspeciaalzaken. Nieuw te vestigen tabaksverkooppunten als gemakszaken en tankstations, die na supermarkten momenteel het grootste deel van tabaksverkoop voor hun rekening nemen, zijn in dit voorbereidingsbesluit niet opgenomen. Dit voorbereidingsbesluit is geldig voor een jaar, en kan vervolgens met nog een jaar verlengd worden. Een nieuw verkooppunt openen als tabaksspeciaalzaak (alleen verkoop van tabaks- en aanverwante producten, loten en kranten) heeft als voordeel dat niet aan het uitstalverbod voldaan hoeft te worden. Gemakszaken kunnen echter ook andere artikelen verkopen zoals wenskaarten, snoep en kantoorartikelen, en kan functioneren als pakketpunt. Voordat tabaksverkoop in 2032 voorbehouden is aan tabaksspeciaalzaken, is de verwachting dat het merendeel van de bestaande en nieuw te openen tabaksverkooppunten tot 2032 zullen opereren als gemakszaak. Het voorbereidingsbesluit geldt slechts voor tabaksspeciaalzaken, aangezien het gemakszaken per 2032 niet meer toegestaan is tabak te verkopen. De keuze het voorbereidingsbesluit tot tabaksspeciaalzaken te beperken maakt dat het besluit makkelijk te omzeilen is door een nieuw verkooppunt te openen als gemakszaak. Voorts is het voorbereidingsbesluit maximaal twee jaar geldig. Het is onzeker of binnen deze termijn de moties die ten grondslag aan het besluit uitvoering kunnen hebben gekregen, gezien de duur en de complexiteit van het te doorlopen wetgevingstraject. Dit roept de vraag op of het voorbereidingsbesluit na twee jaar van kracht kan blijven. Daarnaast bestaan er, met de huidige kennis van zaken, twijfels over de handhaafbaarheid van het voorgenomen voorbereidingsbesluit. Bij het openen van een winkel hoeft niet gespecificeerd te worden dat er ook tabaksverkoop plaats zal vinden, omdat tabaksverkoop nog niet voorbehouden is aan specifieke winkels. Het is prijzenswaardig dat de Gemeente Utrecht zich inzet voor een rookvrije generatie, maar gezien de hierboven geopperde twijfels over effectiviteit en uitvoerbaarheid is het raadzaam deze specifieke ingeslagen weg niet expliciet te steunen.
Kernboodschap	• Ik steun van harte gemeentes zoals de gemeente Utrecht die lokale initiatieven ontplooiën om de rookvrije generatie dichterbij te brengen. • Via een achterdeurtje een nieuwe tabakswinkel openen vlakbij een supermarkt of zelfs in het gebouw van een supermarkt zoals in Utrecht dreigde te gebeuren, moeten we echt niet willen. • Roken is iets van het verleden waar we in het heden snel vanaf moeten. Het hoort in ieder geval niet bij een gezonde toekomst. • Ik heb daarom ook een brief geschreven aan de supermarkten. • Ik ken supermarkten als partijen die zich met veel betrokkenheid inzetten voor onze gezondheid. Daar hoort ook bij dat je niet op zoek gaat naar slimme trucs om toch tabak te kunnen verkopen na het landelijk verkoopverbod voor supermarkten dat op 1 juli 2024 ingaat.

	• Supermarkten hebben het Nationaal Preventieakkoord ondertekend en zich daarmee gecommitteerd aan een gezonder Nederland. • Ik verwacht dat ze dan ook de maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen die daarbij hoort. En dat alle supermarkten zich houden aan de wet- en regelgeving die is opgesteld, zonder zich daarbij te bedienen van ongewenste constructies. • Ondertussen zal ik het Utrechtse lokale initiatief met veel interesse blijven volgen.
Handelingsperspectief (wat kunnen we als VWS doen of toezeggen)	• U kunt toezeggen dat u werkt aan de uitvoering van de genoemde moties betreffende het uitwerken van alternatieven om het aantal verkooppunten te verminderen en verwacht deze na de zomer naar de Kamer te sturen. • U kunt aangeven dat u een brief heeft gestuurd naar de supermarktenbrancheorganisatie Centraal Bureau Levensmiddelen (CBL) (zie bijlage) waarin u stelt teleurgesteld te zijn dat sommige supermarkten in aanloop naar 1 juli 2024 zelf nieuwe tabakszaken openen. Ook stelt u te verwachten dat de leden van het CBL hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen, mede omdat het CBL zich met het tekenen van het NPA gecommitteerd heeft aan een gezonder Nederland. • Voorts kunt u nogmaals benadrukken dat het verbod op de verkoop van tabaksproducten in supermarkten naar verwachting een grote daling van het aantal verkooppunten bewerkstelligt, ook wanneer er sommige nieuwe gemakszaken en tabaksspeciaalzaken worden geopend. • Met de in 2024 in te voeren registratieplicht kunt u scherp zicht houden op het aantal tabaksverkooppunten en indien nodig het voorgenomen beleid aanpassen.
Politieke afspraken (regeerakkoord, convenant, coalitieafspraken e.d.)	• In uw Kamerbrief 'Op weg naar een rookvrije generatie' uit november vorig jaar deelde u de in de coalitie overeengestemde tijdlijn van het beperken van tabaksverkoop naar tabaksspeciaalzaken, waarin tabaksverkoop is voorbehouden aan tabaksspeciaalzaken in 2032. • In deze brief kondigde u ook een registratieplicht aan voor verkooppunten van rookwaren. Hiermee kan het aantal verkooppunten goed gemonitord worden en zal de handhaving vergemakkelijkt worden. De registratieplicht biedt ook de mogelijkheid om flexibel te kunnen handelen als blijkt dat het aantal verkooppunten in mindere mate afneemt dan verwacht.
Feiten&cijfers	• In 2022 waren er naar schatting 10.000 tabaksverkooppunten • Met het verbod op tabaksverkoop in supermarkten in 2024 verdwijnen er 6400 verkooppunten. SEO Economisch Onderzoek verwacht dat er +- 800 verkooppunten bijkomen om de vrijgevallen omzet op te vangen. Indien correct zal het aantal verkooppunten in 2024 4400 bedragen, meer dan een halvering van het aantal in 2022. • Met het voorbehouden van tabaksverkoop aan tabaksspeciaalzaken in 2032 zal het aantal verkooppunten naar schatting dalen tot 1500.
Overig (zoals heikele punten en pers)	• N.v.t.

5.1.2i,5.2.1

5.1.2i,5.2.1

5.1.2i,5.2.1

5.1.2i,5.2.1